

Myśl mesjanistyczna w III cz. *Dziadów*

Widzenie Księdza Piotra

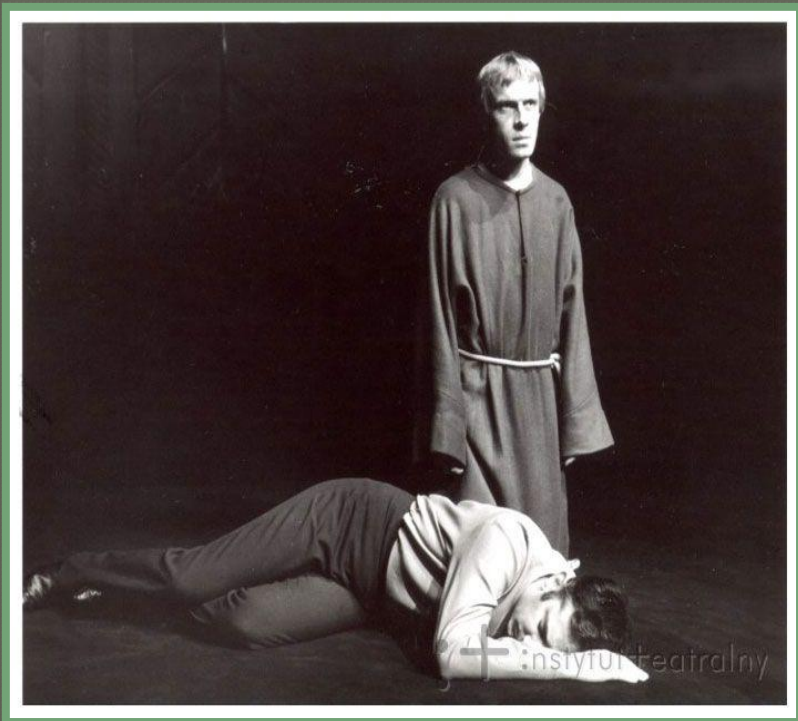
Konstrukcja czasu w III cz. *Dziadów*

	MIEJSCE AKCJI	CZAS AKCJI I TREŚĆ SCENY	OSOBY
PROLOG	LITWA: WILNO: więzienie (klasztor o.o. Bazylianów) cela Konrada	1 listopada 1823 Metaforyczna śmierć Gustawa – romantycznego kochanka i narodziny Konrada – buntownika oraz bojownika o wolność narodu.	Gustaw-Konrad, Anioł Stróż, Duchy Nocne
I		Wigilia 1823 Wigilijne spotkanie więźniów, opowieści o prześladowaniach Polaków, pieśń zemsty, Mała Improwizacja	Konrad, ksiądz Lwowicz, Tomasz (Zan), Jan Sobolewski, Żegota, Frejend, Jakub, Adolf, Suzin, Feliks Kołakowski, Kapral
II		Wigilia 1823 Wielka Improwizacja - bluźnierczy pojedynek Konrada z Bogiem	Konrad, Diabeł, Głosy, Duchy
III		Wigilia 1823 Szatan podsuwa Konradowi obraz samobójstwa Rollisona, młodego więźnia, który utracił wszelką nadzieję; Ksiądz Piotr odprawia egzorcyzmy – dusza Konrada odzyskuje spokój	Konrad, Ksiądz Piotr, Kapral, więzień, Diabeł, chór aniołów, Archaniołowie
IV	UKRAINA pod LWOWEM dom Ewy	wiosna 1824 Proroczy sen Ewy dotyczący przemiany duszy Konrada	Ewa, Marcelina
V	WILNO: więzienie cela ks. Piotra	Wielkanoc 1824 Prorocza wizja Księdza Piotra, w której Bóg ukazuje mu mesjanistyczną rolę Polski w procesie zbawienia świata.	Ksiądz Piotr, Anioły
VI	WILNO sypialnia Senatora	Diabły gnębią Senatora snami o łasce i niełasce cara. Nowosilcow już za życia jest skazany na wieczne potępienie.	Nowosilcow, diabły, Belzebub
VII	KRÓLESTWO POLSKIE WARSZAWA Salon Warszawski	Obowiązkowe towarzyskie spotkanie polskiej inteligencji i arystokracji kongresowej: plotki, dyskusje o sprawach aktualnych – obraz społeczeństwa polskiego pod zaborem rosyjskim.	<u>towarzystwo stolikowe</u> (Damy, Literaci, Francuz, Hrabiowie, Kamerjunkier, Jenerał, Wyższy Officer, Szambelan), Mistrz Ceremonii; oraz młodzi <u>polscy patrioci</u> (Zenon Niemojewski, Adolf, Ludwik Nabelak, Wysocki, A.G., N), Starzy Polacy
VIII	WILNO apartament Senatora	sierpień/wrzesień 1824 (śmierć A. Bécu) Obraz okrucieństwa Senatora i jego popleczników: sfigowany spisek antycarski, torturowanie więźniów; sprawa Rollisona, proroctwa Księdza Piotra, nagła śmierć Doktora, wróżba dla Konrada	Nowosilcow, Bajkow, Doktor, Pelikan, Rollisonowa, Kmitowa, Ksiądz Piotr, uczestnicy balu: Gubernatorowa, Starosta, Pol, Bestużew
IX	WILNO cmentarz	1 listopada 1824 W Noc Dziadów duchy powstają z grobów. Kobieta w żałobie nadaremnie czeka na ducha dawnego kochanka. Widzi go jadącego na północ.	Guślarz, Kobieta, duchy zmarłych, zesłaniec na wozie

Konstrukcja czasu w III cz. *Dziadów*

- ⊙ Czas historyczny współistnieje z czasem sakralnym;
- ⊙ Dramat zyskuje wymiar metafizyczny;
- ⊙ Historia narodu zostaje wpisana w historię świętą – zbawiania świata.

Portret Księdza Piotra

- Pojawia się w scenie III – odprawia egzorcyzmy nad Konradem, pełni funkcję więziennego kapelana;
- Pomaga Konradowi wrócić na drogę „naśladowania Chrystusa”, dzięki jego wstawiennictwu dusza Konrada zostaje oczyszczona z grzechów;
- Bierze na siebie konsekwencje grzechów Konrada, gdyż widzi w nim ważną dla dziejów narodu osobę – wybrańca Bożego;
- Towarzyszy Pani Rollison, bierze ją w obronę przed Senatorem;
- Zostaje upokorzony przez Senatora, ale nie pała nienawiścią, boleje nad duchową zgubą zarówno Senatora, jak i jego zwolenników;
- Przepowiada rychłą śmierć Doktora, który chwilę później ginie rażony piorunem;
- Opowiada dwie przypowieści, które zapowiadają karę dla największych prześladowców Polaków – zostaną ukarani ostatni, ale najsurowiej, ich triumf jest chwilowy, im bardziej będą zadufani w swojej bezkarności, tym straszniejsza spotka ich kara w niedalekiej przyszłości;
- Ucieleśnienie pokory i skromności chrześcijańskiej oraz głębokiej wiary w Boga: Proch przed obliczem Pana;
- Wcielenie franciszkańskiej pobożności – miłości Boga i bliźniego;
- „cichu bohater romantyczny” – zaprzeczenie typowego bohatera romantycznego, pozbawiony romantycznego indywidualizmu, skromny, ale silny swą wiarą.
- Bóg objawia mu tajemnicę przyszłości Polski, to „czego nie chciał odsłonić przed dumnym Konradem, daje poznać skromnemu Księdzu:
„Pan maluczkiem objawia,
Czego wielkim odmawia”.

Widzenie Księdza Piotra

- ⊙ Scena V stanowi kulminacyjne ogniwo dramatu;
- ⊙ Jej wyjątkową pozycję w strukturze utworu podkreśla fakt umiejscowienia w samym środku dramatu;
- ⊙ Ksiądz Piotr ma wizję historii naszego narodu w kontekście wydarzeń biblijnych związanych z historią Chrystusa.

Widzenie Księdza Piotra

Wydarzenia biblijne – historia Chrystusa

Rzeź niewiniątek za czasów Heroda, który chciał zabić nowonarodzone Dzieciątko

Droga krzyżowa i śmierć Chrystusa:

- Pojmanie w Ogrójcu
- Niesprawiedliwy sąd
- Wydanie Chrystusa przez Piłata
- Droga krzyżowa
- Śmierć na Golgocie
- Matka Boża pod krzyżem

Zmartwychwstanie i wniebowstąpienie Chrystusa, wizja Nowego Jeruzalem.

Wydarzenia z historii Polski

Herod to car, który prześladowuje młodych Polaków i chce uniemożliwić przyście Wybawiciela narodu – proces filomacki z lat 1823-24, masowe zsyłki młodzieży polskiej na Sybir, zagłada młodego pokolenia.

Losy powstania listopadowego – męczeństwo upersonifikowanej Polski:

- ukrzyżowanie Polski przez 3 zaborców, krzyż Polski ma ramiona ogarniające całą Europę i składające się z 3 wyschłych ludów – 3 narody współtworzące Rzeczpospolitą – naród polski, litewski i ruski,
- szczególnie prześladowania ze strony Moskali,
- obojętność Francji (Gala) w roli Piłata,
- samotność powstańców w obliczu działań wojsk carskich i śmierć na krzyżu (upadek powstania),
- matka Wolność stojąca pod krzyżem Ojczyzny na wzór Maryi

Optymistyczna zapowiedź odrodzenia kraju dzięki tajemniczemu bohaterowi, który przeżył zagładę.

Czterdzieści i cztery – tajemnicza postać wyzwoliciele narodu:

„A imię jego będzie czterdzieści i cztery”

- Ma *trzy oblicza i trzy czoła* – łączy 3 bratnie narody Polskę, Litwę i Ruś,
- Jego podnóżem są 3 stolice – Warszawa, Kraków, Wilno;
- Stoi na 3 koronach – korony 3 cesarzy – zaborców Polski i jest ponad nimi, sam bez korony (symbol demokracji);
- Zbuduje nowy kościół Boży – Nowe Jeruzalem
- Mąż straszny, potężny, jego wizerunek przypomina starotestamentalnych proroków (np. zrodzony z obcej matki);
- Imię tajemnicze, nawiązuje do biblijnej symboliki: 40 – symbol czasu próby (40 dni potopu, postu Chrystusa na pustyni) i 4 – symbol człowieka i ziemi (4 pory roku, 4 strony świata, 4 żywioły) – imię wskazuje na Bożego wybrańca, który ma wcielić w życie zbawczy, boski plan.

Mesjanizm

Termin „mesjanizm” pochodzi od imienia Mesjasz – Pomazaniec Boży, wysłannik powołany do szczególnej misji. W tradycji chrześcijańskiej Mesjaszem i Zbawcą jest Chrystus, który przez śmierć na krzyżu zbawia ludzkość.

Mesjanizm to prąd o charakterze religijno społecznym i politycznym. Wiąże się z wiarą w bliskość wielkiej przemiany, a także z nowym pojęciem narodu. Istotą mesjanizmu jest wizja Bożego Pomazańca i oczekiwanie na jego przyjście. Rolę męża opatrznościowego może pełnić zarówno jednostka, jak i zbiorowość.

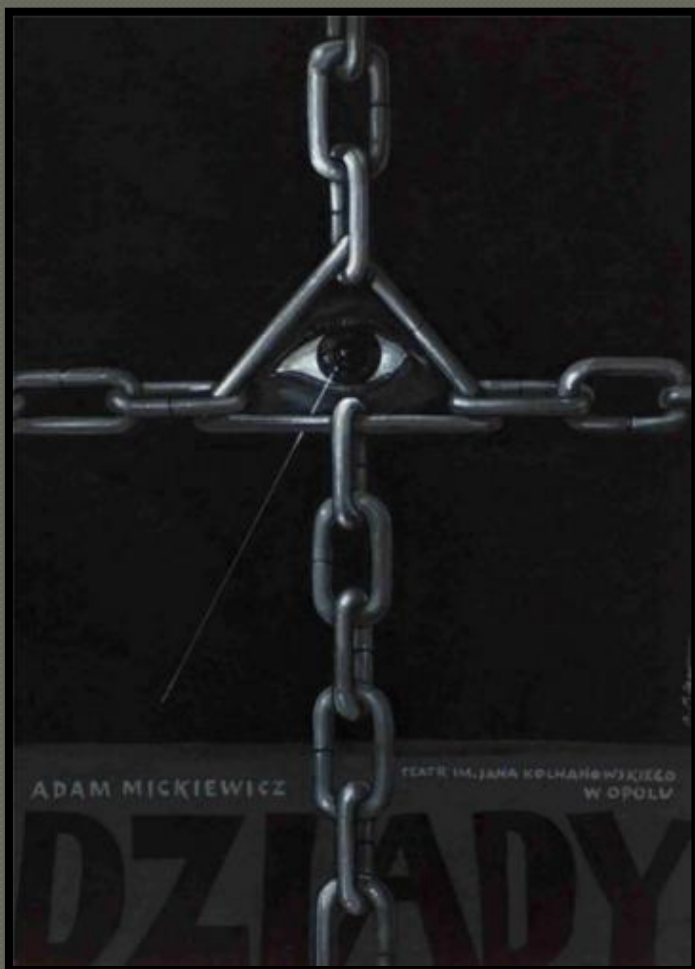
Polski mesjanizm to pogląd, zgodnie z którym Polakom przypadła rola Mesjasza narodów; Polacy cierpią, podobnie jak Chrystus, aby umożliwić innym narodom wyzwolenie z ucisku i odnowę moralną – nastanie nowego świata.

Mesjanizm w III cz. *Dziadów*

"Dziady" zawierają przesłanie, że z woli Opatrzności naród polski musi jak Jezus ponieść męczeńską śmierć na krzyżu trzech zaborców. Dzięki temu zmartwychwstanie – odzyska niepodległość i obdarzy nią inne narody, doprowadzi do upadku tyranii i na świecie zapanuje powszechna wolność. W ten sposób poeta ukazał wartość narodu i nadał sens jego cierpieniom. Według poety to właśnie Polska ma odegrać w dziejach rolę Chrystusa narodów. Taką filozofię historii (historiozofię) nazywa się mesjanizmem.

Fragmenty dramatu o charakterze mesjańskim: opowiadanie Jana Sobolewskiego, bajka Goreckiego o ziarnie oraz Widzenie Księdza Piotra.

Interpretacja plakatu do III cz. *Dziadów*

- plakat prosty, schematyczny, utrzymany w czarno-białej kolorystyce;
- oko otoczone trójkątną, metalową ramą połączoną z grubymi, metalowymi łańcuchami układającymi się na kształt krzyża;
- jasny, cienki, ledwie widoczny promień wychodzący z oka;
- tło w kolorze głębokiej czerni;
- grube, metalowe łańcuchy nawiązują do sytuacji Polski pod zaborami. Symbolizują uciemnienie narodu polskiego, niewolę opisana np. w scenie więziennej,
- krzyż stanowi symbol męczeństwa narodu polskiego, martyrologii polskiej młodzieży, nawiązuje do wyrażonego w dramacie mesjanizmu - przekonania o szczególnej roli Polski w dziejach świata („Polska Chrystusem narodów”).
- oko zamknięte w trójkącie jest symbolem Boga, przeciwko któremu buntował się główny bohater dramatu, Konrad, w czasie Wielkiej Improwizacji. Jasny, delikatny promień padający z oka sugeruje jednak, że oko jest symbolem Bożej Opatrzności, która czuwa nad polskim narodem.
- czarne tło - symbol śmierci, żałoby, bólu, cierpienia – dotyczy trudnych doświadczeń Polaków pod zaborami, martyrologii polskiego narodu, głównie młodzieży.

Dokonaj interpretacji plakatu
do III cz. *Dziadów*

